

Трети век в историята

Тази година едно от най-старите ни горски стопанства – Карлово, отгърна още една страница от историята си, която започва през 1883 г. със създаването на Стремската горска служба. Миналото, настоящето и бъдещето на днешното ДГС – Карлово, се разпростират в три века – всеки със своите постижения и предизвикателства.

Годишнината няма да е тържествена. Знаем, че в края на август и началото на септември м.г. Карлово и няколко села бяха връхлети от невиджано водно бедствие, раните от което са видими и днес. Когато калните води на пороя лека-полека се оттеглят, друга вълна – на гневни хора, се надига в търсене на виновника за водното бедствие. И той е „намерен“ – горските. А и времето е такова – тогава то е предизборно. Не помагат нито специализираните проверки на няколко институции, които не констатираха нарушения, нито разясненията на горските власти от Карлово пред обществеността и по различни медии. Служителите на Стопанството са обиждани и остават наранени

от несправедливите обвинения. Всъщност, разказва главният инженер Танко Златарев, те от първия ден след стихията неизменно участват в разчистването на пострадали жилища на хората и улиците в селата Богдан, Каравелово, Столетово, Войнягово, както и на терен в гората, където инфраструктурата също е разрушена и се ходи пеша десетки километри.

За да оставим на историята достоверен факт за причината, довела до катастрофалното прииждане, обобщаваме научните проучвания и констатациите на специализираните проверки така: извънредно силните валежи от дъжд, между 260 и 320 л на кв. м само за около 7 часа, предизвикват екстремна ерозия от водните приливи, които изкопават до 3 м ровини в доскоро кротките водосбори, активират

свлачищата и потоците от кал, камъни и изтръгнати с корен дървета се устремяват към населените места. Не е без значение и фактът, че в седмицата преди наводнението също е валило доста и горската постилка е вече обилно напоена.

Тук е точното място да се върнем в далечната история.

На 29 август 1910 г. става едно от най-големите разрушения на подбалканските градове – Карлово е сполетян от най-голямото природно бедствие в неговата история. След обилния валеж р. Стара река прелива, връхлитат улиците, помитайки по пътя си сгради, къщи, розоварни, дворове и обработваема земя. Има и човешки жертви. Особено внушителен е огромният наносен конус в м. Червените брегове, затрупал ореховите насаждения до короните на дърветата. Водна-

Сборник от дефинитивни планове за Карловската секция за укрепване на пороищата и залесяване, запазен в ДГС – Карлово

Кратка история на горското дело и горската служба в ДГС – Карлово

● На 22 май 1882 г. в Източна Румелия е приет Публично-административен правилник за горите № 60, с който е създадено първото горско управление с главен горски инспектор Йосиф Немец.

● С Правилник № 60 са създадени три големи горски окръга – I – Пловдив и Пазарджик, с главен надзирател по горите Димитър Доспевски, II – Стара Загора и Хасково, и III – Сливен и Бургас.

● През 1883 г. са назначени и първите т.нар. горски агенти в Стремска (Карловска) и Станимашка (Асеновградска) околии. Това е началото на горската служба и горското дело на територията на ДГС – Карлово.

● През 1884 г. в Източна Румелия е разработен и първият Закон за горите, който не се приема заради събитията от Съединението (1885 г.).

● С Указ от 08.02.1886 г. за старши горски стражар в Стрямската (Карловска) околия е назначен клисурецът Илия Блъсков.

● След влизането в сила на Закона за горите от 1889 г. на територията на Карлово е създаден и първият Горски разсадник край река Бяла.

● Със Закона за горите от 1897 г. се създават и първите лесничейства у нас, като през 1898 г. се открива Карловското държавно административно лесничейство и за лесничей е назначен Никола Василев, който служи тук до 1901 година.

● Лесовъдът Никола Василев през 1898 – 1901 г. организира първите залесявания в местностите Трапето в землището на Сопот и Кайряка край Карлово.

● Със Закона за горите от 1904 г. Кар-

ловското държавно административно лесничейство е преименувано в Карловско общинско лесничейство, което се оказва неперспективно и просъществува само няколко години.

● На 29.08.1910 г. Карлово е споletян от голямо природно бедствие – след обилния валеж поройната р. Стара река залива града.

● След пороя градът е посетен от френския лесовъд Феликс Луи-Мари Вожли, който започва да залесява м. Александровския сипей.

● На 01.06.1911 г. по препоръка на Вожли и настоятелните молби на ръководството и населението на Карлово се открива втората за България Секция по укрепяване на пороищата и залесяването с управител Петър Манджуков – помощник на Вожли. Това е началото на масовите залесявания по ерозираните терени на Стара планина.

● От 1911 до 1951 г. Карловската секция е ръководена от лесовъдите Петър Манджуков, Славчо Лазаров, Иван Райчинов, Никола Аджаров, Иван Константинов, Вълко Аладжов и Борис Василев.

● Със Закона за горите от 1922 г. се създават районните дирекции по горите, като една от тях е Пловдивската с 11 лесничейства, в т.ч. Карловското.

● През 1935 г. в България е въведена стопанската експлоатация на горите.

● С постановление № 3/16.01.1947 г. на Министерския съвет се създава Обединено горкостопанско предприятие „Държавни гори“ с поделения горски стопанства и районни инспекции за стопанисване и експлоатация на държавните гори.

● На 04.12.1947 г. Великото народно събрание приема новата Конституция на България, с която се национализират всички гори.

● С Указ 1171/24.09.1951 г. на МС главните дейности в горското стопанство се разделят на две – дърводобив, с който се занимават горски промишлени предприятия, и стопанисване на горския фонд, предмет на дейност на горски стопанства. В Пловдив се създава Окръжно управление на горското стопанство (ОУГС) с осем горски стопанства и едно от тях е Карловското.

● Първият окръжен началник на ОУГС е инж. Димитър Стефанов.

● С постановление № 28/29.01.1960 г. на Министерския съвет двете дейности се обединяват. Образуват се единни горски стопанства, подчинени на окръжните управления на горите. През 1960 г. е създадено Горско стопанство – Карлово, което съществува до 1991 г., като периодът се характеризира с интензивна залесителна и дърводобивна дейност.

● Със Заповед № 843/31.10.1991 г. на Министерството на околната среда е обявен Национален парк „Централен Балкан“, в който се включват 8653.7 ха от площта на лесничейството.

● През 1993 г. Горското стопанство е преименувано на Държавно лесничейство – Карлово, от 1993 до 1999 г. е ГС – Карлово, и от 1999 до 2007 г. отново е ДЛ – Карлово. От 2007 г. е с наименование ДГС – Карлово. С приемането на новия Закон за горите (09.04.2011 г.) става териториално поделение на ЮЦДП – Смолян – ТП ДГС – Карлово.

та стихия идва от обезлесените и оголени през XVIII век склонове на Стара планина. Трагедията задвижва държавната машина и още на следващата година по препоръка на френския лесовъд Феликс Вожли в Карлово се открива втората в страната ни Секция за укрепяване на пороищата и залесяване, оглавена от Петър Манджуков. Тя работи до 1951 г., а след това делото е продължено от горската служба в града. Дългогодишна е историята на овладяването на поройните течения на реките над Карлово, но резултатът е един – към края на XX в. Карловският Балкан е покрит с гори и са изградени множество противоерозионни съоръжения.

Колективът на ДГС – Карлово, с директор инж. Златю Кличев, заместник-директор инж. Румяна Манолова, главен инженер Танко Златарев и главен счетоводител Милена Петрова

140 години Държавно горско стопанство – Карлово

Язовир „Климент“

Удивителна точност и подреденост в „горските работи“ видяхме в подвързаните и по чудо запазени в Стопанството т.нар. дефинитивни планове за Карлово, които започват да се изготвят още със създаването на Секцията по укрепяване на пороите и залесяване през 1911 година. В тях са рисувани и отначало на ръка са описани най-страшните порои около Карлово и мероприятията за овладяването им. Има сведения, че през изминалите десетилетия водосборът над с. Каравелово е обследван във връзка с проектирания язовир в района на двете реки – Сладък дол и Рибен дол, който не е построен. Мнението на лесовъдите е, че екип от специалисти трябва да проучи района и да изготви цялостен проект за защита от ерозия.

С тази капка история искаме да напомним на всички, че водната стихия от м.г. не е бедствие само за населените места, а и за гората, създавана и стопанисвана над едно столетие. Представете си само ако по склоновете на Стара планина не е имало гори, създадени от поколения лесовъди и горски работници?

Имената, оставили следа в историята на ДГС – Карлово, са много. Важното е, че всяко едно поколение работи за просперитета на Стопанството, защото горското дело се основава на приемственост между поколенията.

НАСТОЯЩЕТО

Държавно горско стопанство – Карлово, е разположено на тери-

Един от баражите, строен през 60-те години на миналия век (вляво), и новият праволинеен бетонов бараж, изграден през 2022 г. – ГСУ – Каравелово

торията на две общини – Карлово и Сопот. Обхваща южните склонове на Средна Стара планина, северните склонове на Същинска Средна гора, западната част на Сърнена Средна гора, части от горното и средното течение на р. Стряма и Карловско поле. Заема площ 26 280 ха, като 24 864 ха са държавна горска територия, или 95 %. Има четири горскостопански участъка – Карлово, Каравелово, Калофер и Домлян.

Общата залесена площ е 24 498 ха, или 93.5 %. От тях ДГТ – 23 141 хектара, 3 304 485 м³ е общият запас на горите, а средният прираст – 63 270 куб. метра. Макар че няма много свободни площи за нови залесявания, всяка година се създават нови гори. През м.г. са залесени 178 дка, от тях 154 дка с тополя и 24 дка – с летен дъб. Годишното ползване от държавните горски територии е средно 53 284 м³, като през м.г. са добити 38 679 м³, а до

началото на септември – 23 155 м³ (63 %). По списъците от кметствата на населението вече са осигурени по 5 м³ дърва за огрев.

Защитените територии по Закона за защитените територии са 121.68 ха, по Закона за биологичното разнообразие (по Директи-

ТОПКА 9/2023

вата за опазване на природните местообитания и местообитанията на видовете) – 12 736.6 ха, в т.ч. ДГТ – 12 216.9 ха, и по Директивата за опазване на дивите птици – 12 345.2 ха, в т.ч. ДГТ – 11 841.5 хектара. Гори във фаза на старост са 2532.6 хектара.

ДГС – Карлово, от 2016 г. е сертифицирано по FSC.

Разбира се, първите посетени от нас горски територии и селата, в които ни придружиха инж. Румяна Манолова – зам.-директор, инж. Танко Златарев – главен инженер, и Димитър Враджев – помощник-лесничей на ГСУ – Каравелово, бяха свързани с водното бедствие от 2022 година. Докато пътуваме, те за кой ли път – сега на нас, обясняват, а и показват, че огромна част от придошлите с водата дървета са изтръгнати с корена си, което значи, че не са резултат от отсечена дървесина.

По пътя към новопостроения бараж в пороя Голямата река, над с. Климент и едноименния язовир, Димитър Враджев споделя, че нито той, нито колегите му биха последвали, ако наводнението се беше стоварило тук със силата, която е проявило в с. Каравелово. Стената на язовира, дълга 800 м, би се скъсала и опустошенията биха били огромни. Праволинейният бетонов бараж, изграден през 2022 г. на Голямата река, е спомогнал в голяма степен за укротяване на водната стихия. Макар днес пороят да е едно мъркащо поточе, неслучайно си носи името и във водосбора му през 60-те и 70-те години са били изградени няколко баражни съоръжения. Новият бараж е заменил стария, който е изпълнил предназначението си, но е бил срутен в средата.

Землището на с. Каравелово е едно от най-тежко пострадалите. Над селото в миналото също са строени баражи. Един от тях, в местността Бързото дере, изграден

през 60-те години в селскостопанския фонд, също изиграва своята защитна роля в наводнението. В историята на селото има няколко наводнения, но далеч не толкова големи и силни, затова във водосборите не са строени много техническо-укрепителни съоръжения. В предстоящото въвеждане на новия горскостопански план ДГС – Карлово, обаче вече е заложено изграждането на баражи на няколко места.

Директорът на Стопанството инж. Златю Кличев уточни, че на съвещание на ЮЦДП – Смолян, състояло се на 21 септември, е решено Предприятието да се обърне към Лесотехническия университет за експертна оценка относно построяването на каскадата от баражи в засегнатите от наводнението горски територии.

Щетите от потопа в с. Каравелово са видими и край Янкин мост, вече бившия като съоръжение, където са се събирали кротките до деня на наводнението рекички Сладък дол и Рибен дол, с хубави елшови насаждения по бреговете си, а по-нагоре обрамчени с естествени насаждения от бряст, бук, габър, бреза, върба. Придошлият пороеен валеж повлича значителна част от насажденията заедно с тревната покривка и почвата, като тези „островчета“ се струпват на пътя, в коритата на дерета или образуват бент. От хубавите елши, чиито местообитания и буферната зона от 15 м са включени в „Натура 2000“, днес остава само спомен.

Приятно бе да видим и резултатите от лесовъдските дейности,

Водосборите на реките Сладък дол и Рибен дол една година след наводнението

140 години Държавно горско стопанство – Карлово

**Инж. Румяна Манолова –
заместник-директор
на ДГС – Карлово**

**Инж. Танко Златарев –
главен инженер**

**Димитър Враджев –
помощник-лесничей
на ГСУ – Карвелово**

живот, гора. Ако остане в това състояние и не се подложи на възобновителни сечи, тя ще деградира още по-бързо. И какво ще имаме ние от нея? Нито история, нито дори малка полза. Но тези лесовъдски мероприятия, свързани с възобновителни сечи, обществеността не приема. Протестира дори срещу прокарването на противопожарните просеки. Отново лесовъдът не бива изслушван.

които се водят в Стопанството. В ГСУ – Карлово, край с. Войнягово, разгледахме доброто развитие на кедровата култура. Тя е създадена през 2009 г., след пожара от 2008 г., като това е първото залесяване в страната от този вид с контейнерни фиданки, произведени в разсадника „Голямо Конарско шосе“ – Пловдив. Културата е отглеждана до 5-годишна възраст.

В същия Горскостопански участък по поречието на р. Стряма се порадвахме на тополовата култура, създадена върху 57 дка през 2014 г., която след полаганите необходими грижи се развива чудесно.

Не са малко раните, нанесени от наводнението на гората, които чакат намесата на лесовъда. Веднага след стихийното бедствие бе извършено презалесяване на унищожените култури с тополя и летен дъб. За камарищата изтръгнати с корен или пречупени дървета, до

които имаше и най-малък достъп, е съставена съответната документация. От РДГ – Пловдив, са издадени предписания и разрешителни за усвояване на дървесината, повлечена от пороя по рекичката Сладък дол и изхвърлена на бреговете ѝ, по тарифната такса „на корен“. До този момент няма голям интерес, защото е много трудно усвояването на тази дървесина.

Завършихме нашето посещение в ДГС – Карлово, с две символични не само за града, но и за цялото лесовъдство в България места. Едното от тях е над Сопот. През 1898 г. карловският лесничей Никола Василев, завършил образованието си в Лемберг (сега Львов) и Мюнхен, с помощта на учениците и населението извършва първите протиерозийни залесявания с бор в местностите Трапето над Сопот и Кайряка над Карлово. Днес, 125 г. по-късно, се намираме в символичната, но изживяла своя

Друг карловски лесовъдски символ е Апостоловата гора. Раждането ѝ става през 1987 г., когато отбелязахме 150-годишнината от рождението на Васил Левски. Идеята за създаването ѝ принадлежи на редакцията на в. „Народна култура“ с главен редактор Стефан Продев. На 13 и 14 юни в подножието на Карловския Балкан, западно от Карлово, са засадени първите символични фиданки от учениците от училищата от цялата страна, носещи името на Васил Левски. Но забележете, от лесовъдската колегия е изчакано становището за най-подходящото място за тази гора. И то е определено и узаконено с площ 130 декара. И от тук през 1988 г. започва горската история на Апостоловата гора, защото до нейната люлка застават лесовъдите и горските работници от ГС – Карлово, които през пролетта на 1988 г. залесяват 96 080 фиданки в предварително подготвена от есента на

**Култура от кедър, залесена
с контейнерни фиданки
през 2009 г.**

**Тополова култура в
поречието на р. Стряма**

Сегашното състояние на първото противо-ерозионно залесяване, извършено през 1898 г. в м. Трапето, намиращо се в ГСУ – Карлово

110 години
Организирано залесяване от
ИНЖ. Н. ВАСИЛЕВ
М. ТРАПЕТО - 2007 г.

Инж. Найден Иванов – началник на ГСУ – Карлово

предишната година почва. По-нататъшните залесителни дейности в символичната гора са свързани с имената на бившите директори на ДГС – Карлово, Георги Банков и инж. Мико Павлов, които имат и голяма заслуга за приобщаването на градската власт и населението към това дело. През 2013 г. Съюзът на българските лесовъди и Регионалното дружество на лесовъдите в Пловдив откриват паметна плоча на Георги Банков в подножието на Апостоловата гора. Днес тя, заема-

ща площ от 233 дка, се нуждае от много грижи, които ДГС – Карлово, поема, но трябва да признаем, населението на града вече никак не е отзивчиво към своя прекрасен символ – гората в чест на Апостола.

Екип на списание „Гора“

В не особено лекия ни делник като че ли все по-малко се обръщаме към нашата богата горска история. Забравяме полека здравите ни корени, вторачваме се в „суховършието“ на системата, а и нямаме ясни послания към поколенията след нас. Ония велики послания и дела, каквито са ни оставили предшествениците. Няма обаче друга такава система като нашата, която толкова силно да се обляга на приемственост и толкова ангажиращо да носи отговорност пред обществото. И на която е необходима увереност, а защо не и ентузиазъм и най-вече обич към най-съзидателната професия. Възприети не като думи, а като същност и действие, тези послания могат да ни върнат в правия път на лесовъдската професия, който да води към бъдещето.

Обречени сме да гледаме в бъдещето, каквото и да ни коства това. Задължени сме обаче да помним и миналото си – от първата фиданка, засадена на нашата земя от лесовъдската ръка. Но най-вече сме необходими на настоящето, което е доста сложно за упражняване на лесовъдската професия. Навлизайки в своя трети век, колективът на Държавното горско стопанство в Карлово продължава да бъде пример за необходимостта от лесовъда по нашите земи. Благодарим им за труда.

Апостолова гора и чешма с мемориална плоча в памет на Георги Банков

